

ТЕМА 11. Монопольний ринок

1. Монополія: характерні риси, причини існування, види
2. Ринкова поведінка монополіста
3. Цінова дискримінація

Характерні риси МОНОПОЛЬНОГО ринку

Особливості монопольного ринку

Число продавців	Один
Продукт	Унікальний
Контроль цін	Значний
Вступ/Вихід	Блокується
Нецінова конкуренція	Специфічна

Характерні риси МОНОПОЛЬНОГО ринку

Повна інформованість монополіста про параметри ринку

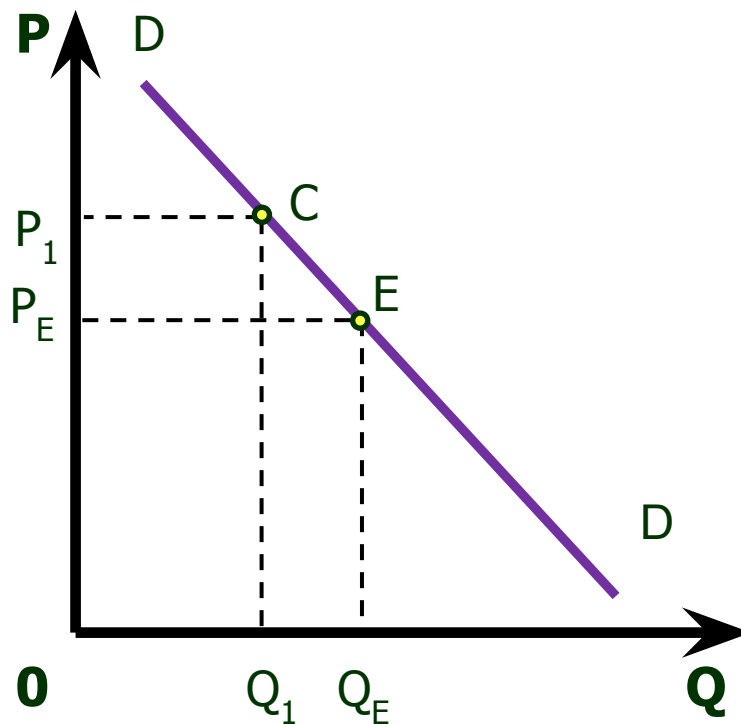

Рис 11.1 Попит на продукцію монополіста

Характерні риси монопольного ринку

Причини існування монополій

Тип бар'єру	Причини виникнення перешкод
Економічні	Економія від масштабу виробництва
Технічні	Унікальність технологій
Юридичні	Патентно-ліцензійна робота. Володіння основними видами ресурсів
Ринкові	Незаконні обмеження конкуренції

Характерні риси МОНОПОЛЬНОГО ринку

Великий зростаючий масштабу виробництва

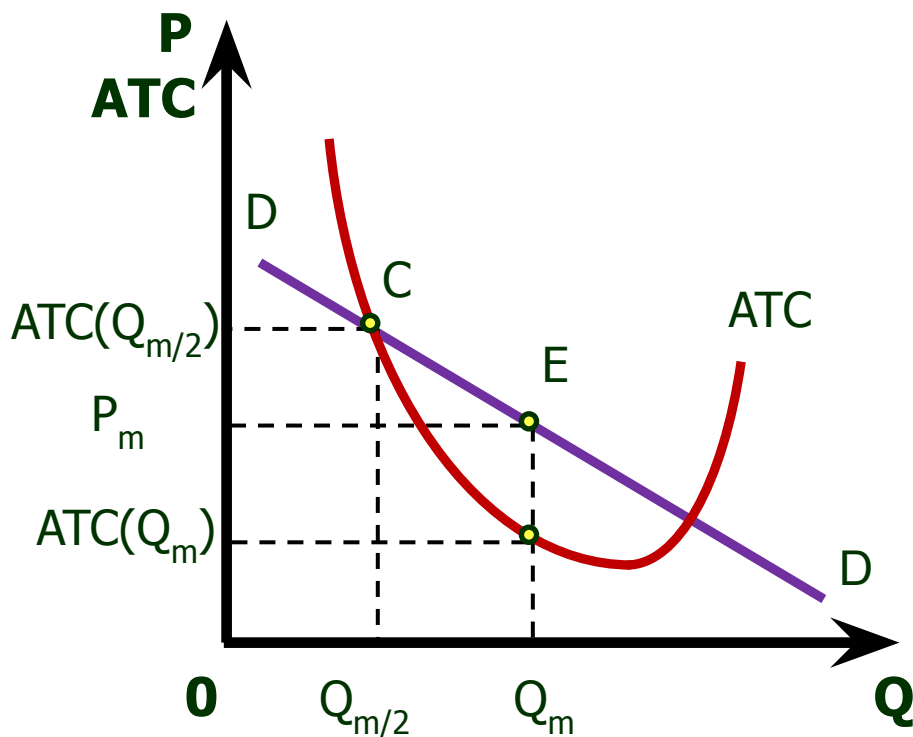

Рис 11.2 Ефект масштабу й мінімальна ціна

Характерні риси монопольного ринку

Види монополій

За наявністю юридичних заборон, щодо конкуренції

ЗАКРИТА

ВІДКРИТА

За рівнем державного втручання

РЕГУЛЬОВАНА

НЕРЕГУЛЬОВАНА

За характером цінової політики

НЕДИСКРИМІНАЦІЙНА

ДИСКРИМІНАЦІЙНА

Характерні риси МОНОПОЛЬНОГО ринку

Показники доходу монополіста та еластичність попиту

Обсяг продукції Q	Ціна товару P	Сукупний дохід TR	Граничний дохід MR	Еластичність попиту E_D	
1	15	15	15	-	E_D > 1
3	13	39	12	7	
5	11	55	8	3	
7	9	63	4	1.67	
9	7	63	0	1	
11	5	55	-4	0.67	E_D < 1
13	3	39	-8	0.3	
15	1	15	-12	0.14	

Характерні риси МОНОПОЛЬНОГО ринку

Показники доходу монополіста та еластичність попиту

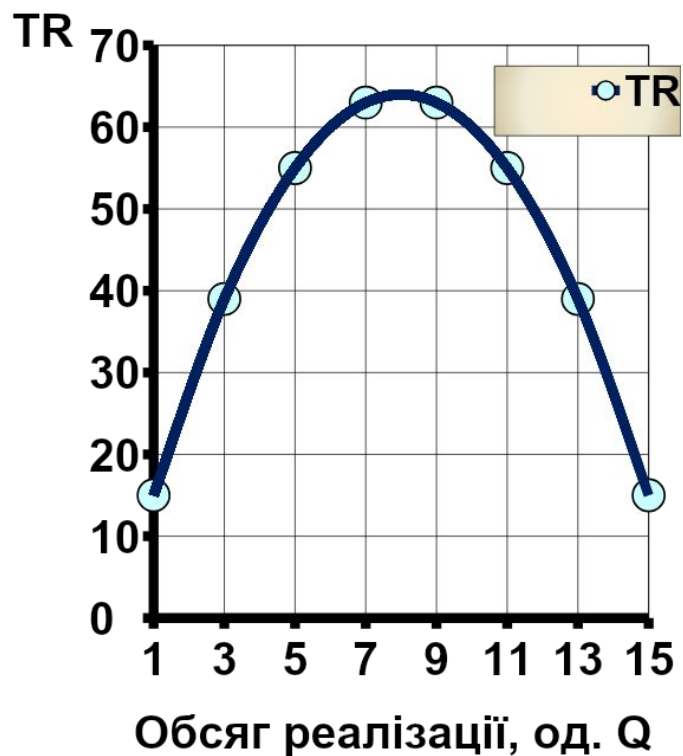

Рис. 11.3. Характер зміни сукупного доходу

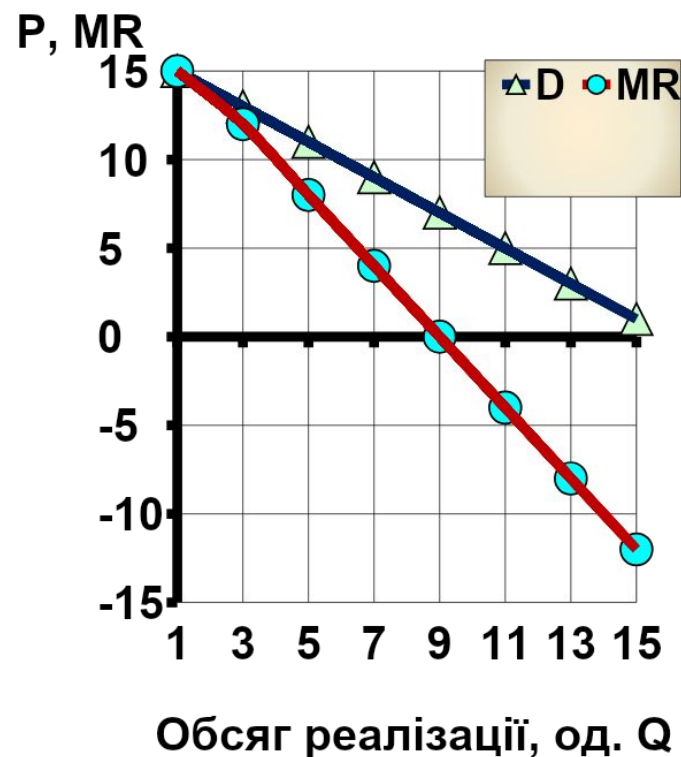

Рис. 11.4. Взаємозв'язок між попитом і граничним доходом

Характерні риси МОНОПОЛЬНОГО ринку

Співвідношення граничного доходу і ціни блага

Втрати загального доходу при зниженні ціни визначається як:

$$-\Delta TR = -\Delta P \cdot Q$$

Приріст загального доходу від збільшення обсягу продажів визначається як:

$$\Delta TR = P \cdot \Delta Q$$

Сумарна зміна загального доходу дорівнює:

$$\Delta TR = P \cdot \Delta Q - \Delta P \cdot Q$$

$$\frac{\Delta TR}{\Delta Q} = P \cdot \frac{\Delta Q}{\Delta Q} - Q \cdot \frac{\Delta P}{\Delta Q}$$

$$MR = P - Q \cdot \frac{\Delta P}{\Delta Q}$$

Ринкова поведінка монополіста

Методичні підходи до розрахунку прибутку

На основі
співставлення
валового доходу і
сукупних витрат

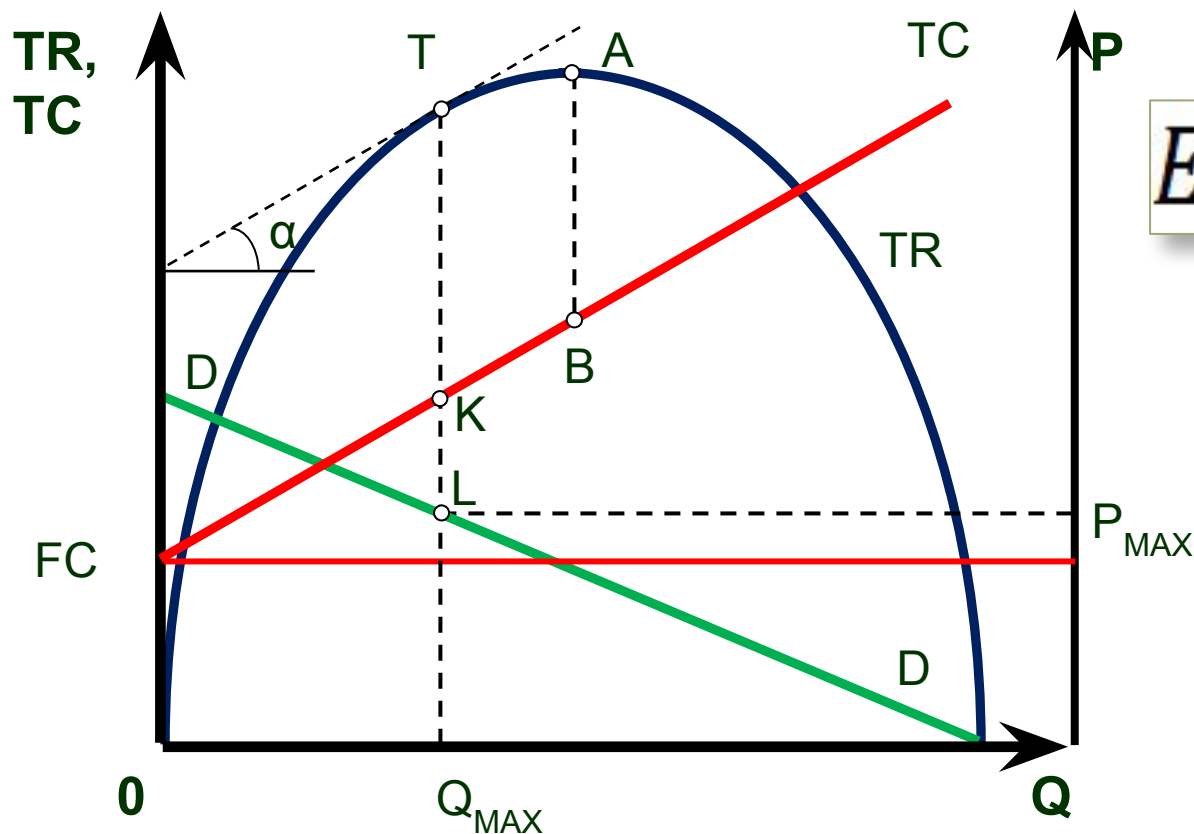
$$EP = TR - TC$$

На основі
співставлення ціни і
середніх змінних
витрат

$$EP = (P - ATC) \cdot Q$$

Ринкова поведінка монополіста

Сукупний підхід

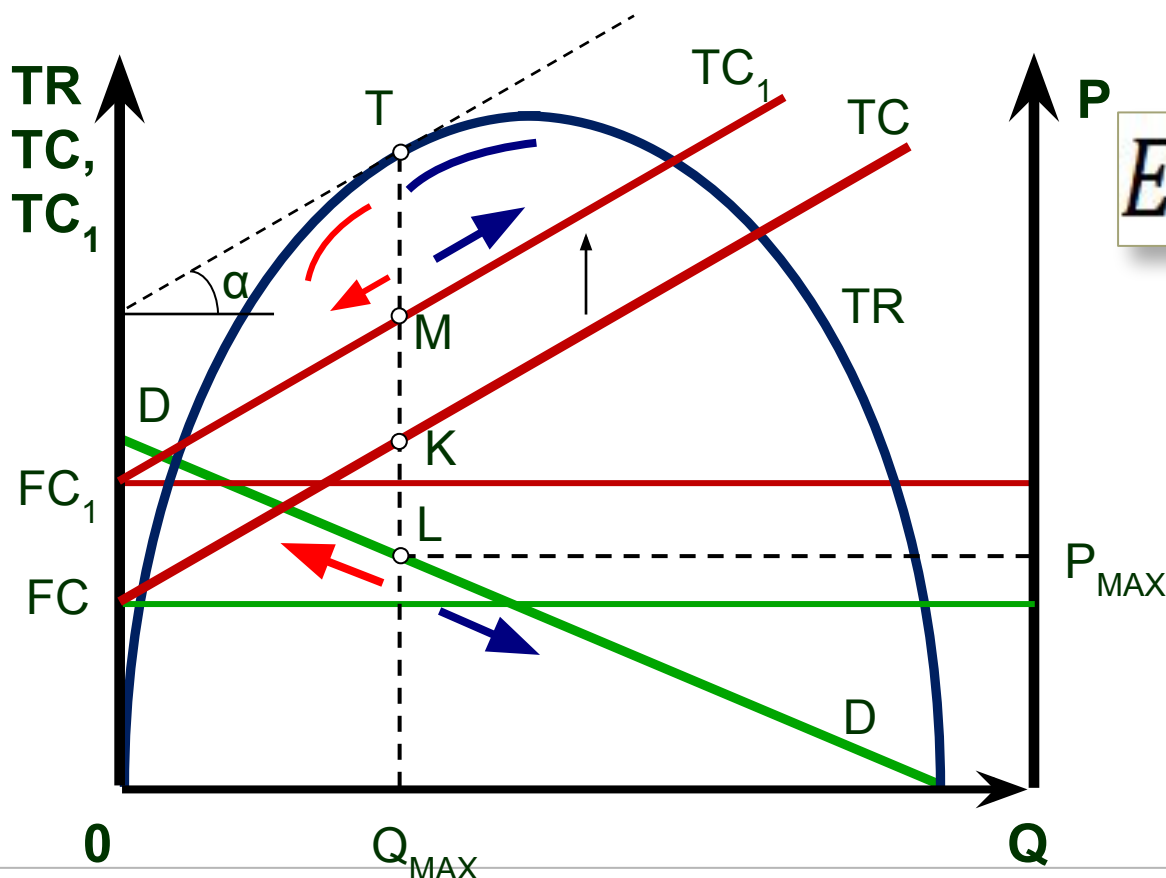
$$EP = TR - TC$$

TK -
Максимальний
прибуток
монопольної
фірми

Рис. 11.5. Максимізація прибутку. Сукупний підхід

Ринкова поведінка монополіста

Вплив зміни структури витрат на політику пропозиції

$$EP = TR - TC$$

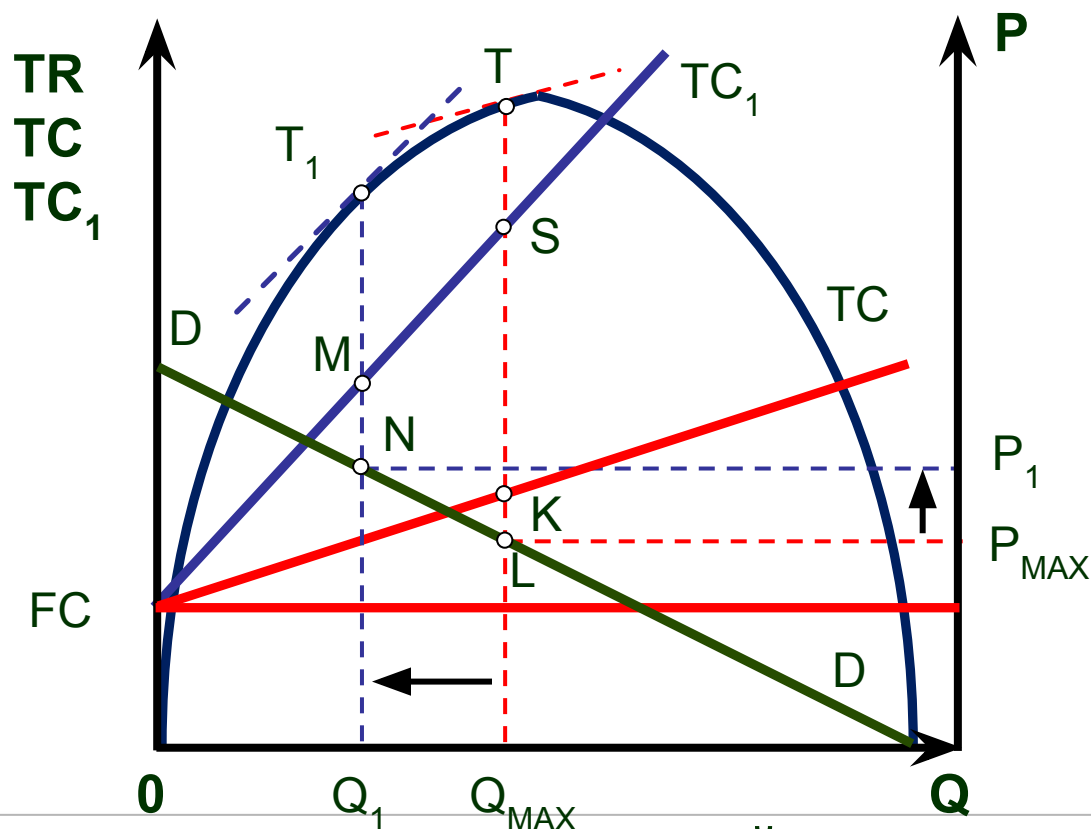
TK – прибуток до зростання постійних витрат

TM – прибуток після зростання постійних витрат

Рис. 11.6. Зміна величини постійних витрат і пропозиція монополіста

Ринкова поведінка монополіста

Вплив зміни структури витрат на політику пропозиції

$$EP = TR - TC$$

TK – прибуток до зростання постійних витрат

TM – прибуток після зростання постійних витрат

Рис. 11.6. Зміна величини постійних витрат і пропозиція монополіста

Ринкова поведінка монополіста

Граничний підхід

$$MC = MR$$

$$EP = (P - ATC) \cdot Q$$

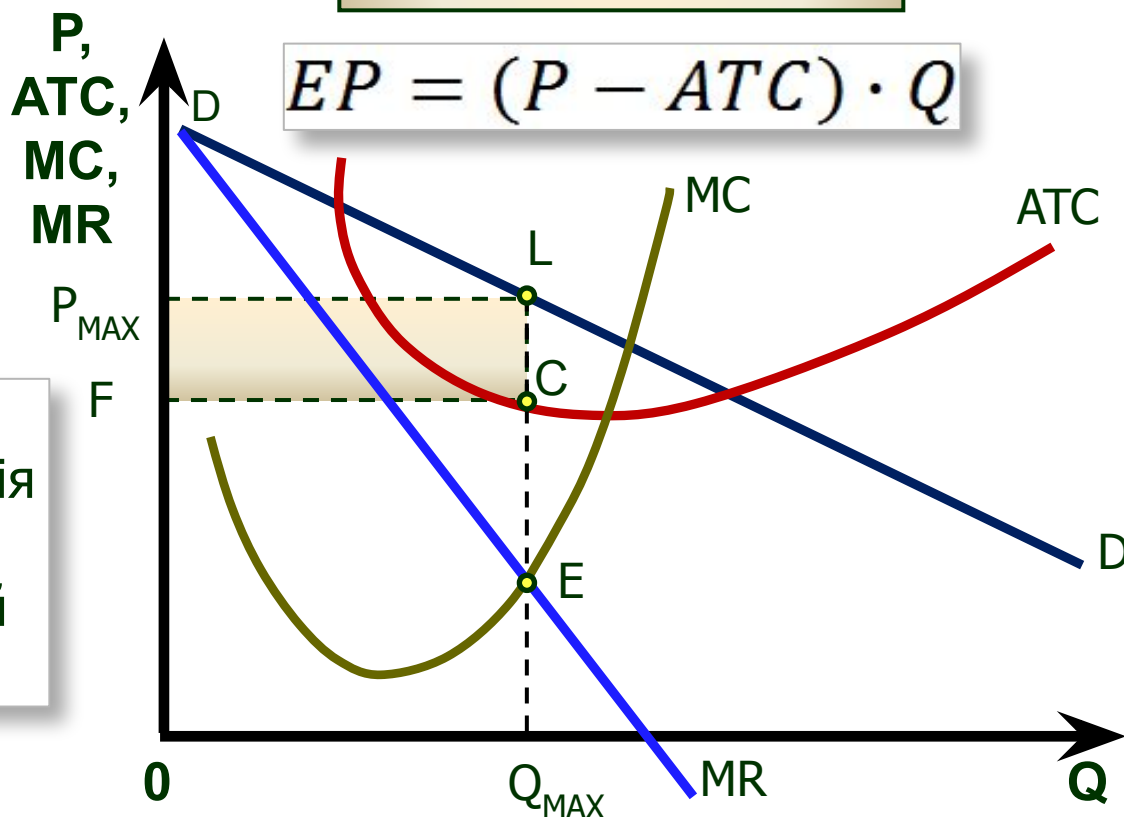

Рис 11.7
Максимізація прибутку.
Граничний підхід

LC - прибуток на одиницю продукції

LCFPmax - максимально можливий прибуток монопольної фірми

Ринкова поведінка монополіста

Особливості поведінки фірми на монопольному ринку

Не максимальний дохід!

Монопольне підприємство не зацікавлене в отриманні максимального сукупного доходу від реалізації продукції, оскільки не отримуватиме при цьому найбільшого прибутку

Ринкова поведінка монополіста

Особливості поведінки фірми на монопольному ринку

Не мінімальні витрати!

Монополіст максимізує
прибуток, якщо він
виробляє **менше** продукції
з вищими витратами

Ринкова поведінка монополіста

Особливості поведінки фірми на монопольному ринку

Еластичний попит!

Монопольна фірма завжди діє на еластичній ділянці попиту на продукцію

Ринкова поведінка монополіста

Особливості поведінки фірми на монопольному ринку

Ціна встановлюється в залежності
від еластичності попиту

$$P = \frac{MC}{1 - 1/E_d}$$

Цінова дискримінація

Цінова дискримінація та умови її виникнення

Цінова дискримінація - встановлення різних цін для різних покупців на різні одиниці того самого товару

Умови проведення політики цінової дискримінації

Продавець здатний відокремлювати різні групи покупців з різною еластичністю попиту

Продавець повністю контролює виробництво та ціноутворення товару на всіх сегментах ринку

Покупці не мають бажання та умов перепродавати придбану продукцію іншим покупцям

Цінова дискримінація

Види цінової дискримінації

Першого роду

Кожна одиниця товару продається за ціною попиту

поведінка торговців на базарах країн Близького Сходу

Другого роду

Різні одиниці товару продаються за різними цінами

Щосекундна тарифікація телефонних переговорів

Третього роду

Встановлення різних цін для різних груп покупців

різні тарифи для виробничого й особистого споживання

Цінова дискримінація

Цінова дискримінація та умови її виникнення

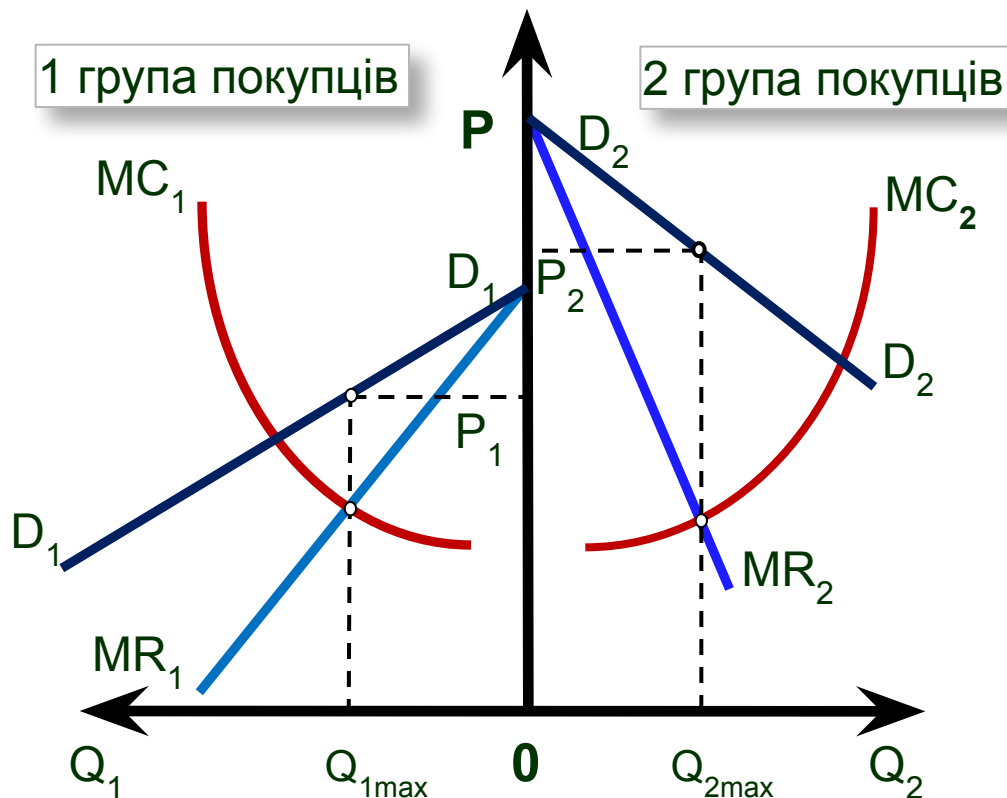

Рис. 11.8. Модель цінової дискримінації третього ступеня

Цінова дискримінація

Назва	Критерій диференціації цін	Приклади
Просторова	Територіальна диференціація покупців	<ul style="list-style-type: none"> • Демпінгові ціни • Цінові пояси та зони • Ціни офшорних зон • Сільські та міські ціни і тарифи
Часова	Час придбання товарів або послуг	<ul style="list-style-type: none"> • Денні та нічні ціни • Сезонні ціни
Товарна	Мета придбання товарів або послуг	Тарифи на виробниче або споживче використання енергії
	Обсяг придбання	Оптові та роздрібні ціни і тарифи
	Якість товарів	Надбавки та знижки за якість, сортність...
	Торговельна марка	Ціни на продукцію всесвітньо відомих та невідомих фірм
Персональна	Рівень доходів покупців	Магазини для VIP клієнтів
	Статус покупця	<ul style="list-style-type: none"> • Знижка для постійних покупців • Знижка для першого покупця (почин) • Ціни для співробітників фірми
	Соціальний статус покупця	Ціни для дітей, студентів, дорослих і т.ін.

ТЕМА 10. Ринок досконалої конкуренції

Дякую за увагу

